

morali s časom oni, ki Slovincem oporekajo, da so še malo izobraženi. Da naš narod ni prispel do tolike omike, ko drugi, temu ni kriva nezmožnost, marveč le pomanjkanje narodskih pravic zlasti pa zatiranje materinščine. Ta pa je in ostane vendar le prvi vir splošni izobraženosti ter temelj vsej omiki!

E.

Andrej Likar.

„Stanovitnost v veri, zvestoba do vladarja, ljubezen do domovine in narodnosti, te besede se lesketajo z zlatimi črkami na naši zastavi, ki ponosno vihrá pred nami, ki nas vodi v boji za narodne pravice in nas bo gotovo pripeljala poprej ali pozneje do častitljive zmage.“ — Tako iskreno je pisal v poslednjem svojem delcu Andrej Likar, kateri — rojen v Spodnji Idriji 17. novembra 1826. l. — se je dobro in hvalno učil po šolah v Idriji in Ljubljani, postal mašnik 26. julija 1851. l., služil za kaplana najprej v Dragi (Suchen) na Kočevskem, potem v Sorici, v Cerknici, v Starem Logu, (Alttag) in na posled za lokalista v Polomu (Ebenthal) na Kočevskem, kjer je umrl 20. maja l. 1865.

Slovénc je bil ranjki že pred „občno buno“ l. 1848, kar nam spričuje sonet „Zdihljaj domovini“ (Od brega v morje čolnič daljno rine itd.) v Novicah (št. 4), in (št. 11) v pesniški obliki povédka „S. Magdalena na Gori“, v kateri se opéva, kako čudovito je kristjane na njej Božja moč rešila hudega Turka, česar še spominja njeno nemško imé „Čudenberg“. — Dokaj bolj živo pa se glasi (št. 22) po „občni buni duhov“ njegov

Pozdrav Slovenii.

Bog živi Slovenjo! doni u oblake,
Oživlja se verlo svobode že plod,
Veseljje unema slovenske rojake,
K narodnosti odperta Slovincam je pot.

Razpadle so silno nadležne osnove,
Zatiravne prost'ga resnice duhá;
Odvile Slovincam radosti se nove,
Ker tudi njih jezik veljavnost imá.

Podajmo prijazno roko Gorotanam,
Ljubezen pridruži naj Štajarcam nas,
Zvežimo s sosedam se Pimorijanam,
Povsod naj razlega slovenski se glas,

Postavil Triglava kdor je na Gorensko,
Savici in Soči odtvoril zemljó,
Podpiral gotovo bo pravdo slovensko,
Postavil protivnimu ljudstvu mejó.

Ostani na nebu, danica o mila,
Kazala ljudém si enakosti vir,
Prihodnost ti lepo si nam odgernila,
Na krasniga polja peljala nas tir.

Prededde le mirni so naši kdaj bili,
Bežali morivni kervavi poboj;
U miru so naše dežele dobili,
Iz zemlje pridelali vžitek si svoj.

Mir, sloga, edinost naj dalje nas vodi,
Doveršen namen domoljubih de bo;
Visoko naj živi Slovenja v svobodi!
Podpirana od svojih sinovov krepkó.

Ravno tako v pesmici „Hvala petja“ (št. 27) prav kaže njega dobro moč v sreči in v nesreči, kar primerno ponavlja v tretji in zadnji kitici:

Preljubi! zdaj vidiš, de poje,
Serce ko veselo kipi,
Polajša tud' dneve si svoje,
Če revčka nesreča modri:

Zatorej si strune vberimo,
Tu pesmico pojmo lepó,
Nebá mi Gospoda hvalimo,
Ki vlada vse z modro rokó!

L. 1849 je njegove povédke in pesmice prinašal na dan **Vedež**, časopis za šolsko mladost, kjer se nahajajo n. pr. v l. 1: „Glejte, kako je Bog preganjavce svete vere kaznoval; l. 3. Slovenček svojim součencam (Pesem); l. 4. Dragotin in njegov oče; l. 7. Kratkočasnica; l. 8. Čbelica izgled mladenča (Pesem); l. 8. 9. Slepec s plunko (harpo), ali nehvaležni sin, iz ilirskega jezika prestavil Andrej Likar, kar je ponatisnjeno v Slov. Berilu I. gimnazijskem l. 1850 (str. 41 — 46); l. 10. S smodnikom se ne pečajte; l. 12. Miloserčna hči (Prevod iz serbskiga); l. 17. Voda dala, voda vzela (Povestica); in v 3. l. II. polovice pesem „Življenje“, kjer se z virom in reko primerja človek v raznih svojih dobah. — Leta 1850/51 je z menoj vred poslušal prof. Fr. Metelkov nauk o staroslovenščini, in spisal „Veneč lepih molitev pri sv. maši in o drugih priložnostih“, ktera knjižica je v 8° založena in tiskana bila pri Leonu v Celovcu l. 1852. — Po nauku o staroslovenščini je jel še bolj paziti na jezik novoslovenski, in vsled tega je iz Drage na Kočevskem l. 1852 poslal v Novice (št. 60. 62.) „Slovenske besede“, nabral po Kranjskem Andrej Likar, z opombico: Ne skovane, ampak čujene v čisto slovenski koči prostega seljana. Med njimi so na pr.:

„Mésénica, Monatgehalt. Cerkveno opasilo, Kirchweih. Prikladek, Vulgarname (postavim: Jože mu je ime, Troha mu je primck, Gričar je prikladek). Kal, ein von selbst entstandener Wasserbehälter; kalnica, das Wasser darin; kalalo, korec; kalati, schöpfen (postavim: kalar s kalalom, kalnico iz kala). Polomaj, heftiger Wind. Polija dežnja, anhaltende Regengüsse. Slokast, schlank. Priveriti se, beim Glauben schwören. Odmeti-men, antworten (od tod odmev Echo). Koščina, Gicht. Mlad kruh, frisches Brod (ne pa: kruh po peki. „Starji ko je, bolj je po peki“, mi je rekel neki gospod na Gorenjskem itd. Stična, Versammlung. . . Še nekaj slovenskih od nemških različnih rekočim: Es ist ihm nichts daran gelegen: Mu ni mar. Das ist doch zum ärgern: To je vendar od več — od sile ali sila. Er ist durchgefallen: Mu je spodletelo. Er hält mit ihm: Ž njim vleče. Dieses gefällt mir nicht: To mi ni všeč. Es steht ihm frei zu wählen: Ima na zbiru. Es geht ihm dennoch gut: Mu je vendar dobro. Auf oder ab: sèm ali tjè. Wie geht's: Kako se ti godi? Ich wartete unter einem Baume, dass es zu regnen aufgehört hat: Pod nekim drevesom sim vedril.“ —

Likarjeva morda je pesem: „Umirajoči labud“, po nemškem, v Novicah l. 1853 št. 9. — L. 1854, je po njem v št. 46 v Zg. Danici priobčena bila: „Pridiga v praznik neomadežaniga spočetja Marije, prečiste device“. — L. 1855 je (str. 68. 156.) popraševal po ranjem Blažu Likerju, r. v Novi Oslici 1808, u. v Svibnem 1846, iskrenem Slovencu, izvrstnem govorniku, nekdanjem kaplanu v Sorici, in menda zastoj prosil: Ako vé kdo kaj od njegove literarne zapuščine, naj nam po Novicah ali pa po Danici blagovoljno naznani! — To leto je v Sorici doveršil svoje največe delo: „Sveti Zakon. Kaj je, od kod in pa ktere dolžnosti naklada“. Ženinom, nevestam, posebno pa zakonskim v poduk po mnogih izvornikih spisal Andrej Likar. Z dovoljenjem škofijstva Lavantinskega in Ljubljanskega je prišla prekornostna knjiga v 8° str. 147 na svetlobo v Celovcu l. 1856. Natisnil in naprodaj ima Janez Leon. — V predgovoru kaže o stanu deviškem, kako je imeniten, častitljiv, iz nebes na zemljo presajen, pa o zakonskem, kako je tudi ta potreben, velik, častitljiv, pa težaven. Keršanske mladenče in deklče, kateri od Boga klicani kdaj mislijo v zakonski stan stopiti, učiti, kakó naj se vedejo in pripravljajo, da bodo tudi z Bogom v ta stan stopili, ter njim in zakonskim dolžnosti svetega zakona razlagati in jih k spolnovanju nagibati, je namen teh bukev. Spisal in zložil sem jih po mnogih izvornikih iz naj boljšega namena: v slavo Bogu in izveličanje ljudi. — Naj bi pač oni, kterim so te bukve namenjene, pazljivo prebirali jih, ter se iz njih učili, svoje dolžnosti na vse strani zvesto in natanko spolnovati! Marsiktere grenkosti in britkosti bi se po tem lahko ognili, njih življenje na tem svetu že bi bilo večno, še bolj pa v večnosti. In če sem komu le nekoliko do sreče in izveličanja pripomogel, je moj trud obilo povernjen“. (cf. Zg. Dan. l. 40.)

Dr. J. Bleiweisov Koledarček Slovenski za leto 1856 ima (str. 33 — 37) njegov zanimivi popis „Sorica in pa Soričanje“, v katerem popisuje A. Likar najprej Sorico, potem Soričane, njih jezik, njih dela in pa opravila, pa še nektere posebnosti, ter naposled pravi: „Sklepaje ta popis, moram, akoravno iskreno spoštujem svoj materni jezik, vendar le svoje mnenje izreči: naj bi se tù v šoli po previdnosti zraven slovenskega jezika nekoliko prostora tudi nemščini privoščilo, ker so učenci že tako otroci nemških staršev, in ker jim ona povsod, pri vojaščini in drugod, mnogo koristi, zakaj gotova resnica je in bo: kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš“. — Za jezičnika se razodéva Likar v Novicah l. 1886, kjer l. 4 terdi svoj prikladek (Vulgarname) poleg „z zmerjanjem“ (Spitz- Spotname), razlaguje „libro in funt“, „kampelj“, sčesavnik in glavnik“, „zágata“ v porazumljenje itd.; l. 6. samotarec, monachus, minih, Einsiedler; l. 32. zastran besedi „Epidemie“ in pa „lih a sodu“; za natoroznanca v l. 90, kjer piše „o potresih“.

V Novicah l. 1857 se v l. 16 nahaja njegov „Dobrovoljen svèt bukvovezom“; l. 76: „Nagovor učenika do učencov o začetku šolskega leta“ (poleg ilirskega); l. 84: „Kratkočasnica za poskušnjo s cirilico pisana“. L. 1858 št. 22: „Od poljskih čuvajev kaj“; št. 32: „Prijazna beseda o spominkih“ (Radeckega, Vodnika, Knobleherja itd. v zvezdnem drevoredji . . vzori ljubezni za cesarja, narod in vero). L. 1859 št. 45, 46: „Nauk, kako se nareja solčna ura na zid“. — L. 1826 je priobčil v Zg. Danici str. 272 po „Salzburger Kirchenblatt“ prav koristen sestavek: „Z odpuški oblagodarjeni altariji“ (Altaria privilegiata). Poslednje delce njegovo pa se bere v Novic. l. 1863 št. 18 — 24, ktero je tudi posebej ponatisnjeno v Ljubljani pri Blazniku v 8° str. 24 z naslovom: „Cerknica in njena okolica“. Prijatelom v spomin popisal Andrej Likar, nekdanji kaplan v Cerknici. —

„Ako premišljamo slavne djanja nekdanjih Grkov in Rimljanov, pa tudi drugih narodov, vriva se nam nehotoma vprašanje: Kaj jih je navduševalo k tolikim djanjem, ki jih bo občudoval svet, dokler se bo snovala zgodovina človeška? Ljubezen do domovine! je kratek, pa neizrekljivo veliko pomenljiv odgovor. Ta ljubezen jim je ogrevala njih domorodno srce; ona je pokladala vnetim govornikom presunljive besede na jezik, besede, s kterimi so vžigali svoje rojake za blagor domovinski, ona je brusila britke meče in ostre sulice hrabrim vojščakom, s kterimi so hodili nad svoje sovražnike, ter zmagovali ali pa umirali za priljubljeno domovino. Ljubezen do domovine jim je bila sijajna zvezdavodnica vseh njih slavnih početij. Pa tudi je ni bilo pri njih bolj zaničljive stvari, kakor je bil izneverjenec ali izdajavec domovinski. Bil jim je izvržek, po pravici vreden vedne sramote“. — Po besedah, v začetku omenjenih, piše resnično: „Le kdor pozná svojo domovino, le tisti jo ljubi tudi, daruje ji svoje moči ter dela neutrudno za dušni in telesni blagor svojih rojakov. Pripomoči nekoliko k spoznanju naše mile domovine, Ti hočem, preljubi bravec, popisati izmed najlepših krajev slovenskih gotovo ne zadnjega naše kranjske dežele, namreč: „Cerknico in njeno okolico“. — In popisavši: „Rakek, Loško, Cerknico, Poddružnice cerkniške fare, Minišijo, Nekaj o tukajšnjem kmetijstvu, Cerkniško jezero, Škocijan“ — sklepa o drugu svojem: „Kaj? vprašaš me, pri slovesu, kaj da hočem od tebe za svojo postrežno ljubav, s ktero sem te spremljal po Cerknici in njeni okolici, ter ti tolmačil ondošnje imenitosti. Ker že nočeš drugači, veš kaj: Skazuj mi tudi v prihodnje svojo ljubezen in prijaznost, hodi z Bogom, in ne pozabi nikdar, da si sin slovenske kervil!“

„Potrtega srca Vam, drage Novice! naznanjam, bere se l. 1865 št. 23 v dopisu iz Kočevskega 30. maja, da smo zopet izgubili vrlega

domorodca. Gospod Andrej Likar, fajmošter v Polomu, je 20. dan t. m. v Gospodu zaspal ... Likar je bil že od mladih nog ves vnet za mili materni jezik in narodno slovstvo ... Komu niste dve 1850. leta natisnjeni igri za slovensko gledišče znane? — Po tem takem je A. Likar tisti slovenski rodoljub, kateri je iz ilirskega prestavil dve igri za slovensko gledišče: I. *Juran in Solija, ali Turki pri Sisku* (str. 72); II. *Štepan Šubic, ali Bela IV. na Horvaškim* (str. 108), kateri je natisnil v Ljubljani l. 1850 Eger, založil pa Giontini. — Razun imenovanih je sestavil še več družih izvrstnih spisov, ki se tu in tam po slovenskih časnikih nahajajo, kakor n. pr. več duhovnih ogovorov itd. Poslednji čas je mislil tudi občerazumljiv kršanski nauk spisati in na svetlo dati, pa žalibog, da ga je nemila smert po kratki bolezni vzela hvaležni mu domovini. Lahka mu zemljica!

Dopisi in novice.

— **Iz seje c. k. dež. šl. sveta za Kranjsko** dne 14. avgusta 1879. Presedoval je c. k. dvorni svetovalec vitez dr. Anton Schöppel, navzočnih je šest članov.

Prebrale so se najprej vloge razrešene od zadnje seje. Na dnevnem redu je bilo: Krajnemu šl. svetu se dovoli na njegovo prošnjo poldnevno poučevanje. —

Vsled disciplinarne preiskave zveršivše se nad učiteljem po c. k. okrajnem šl. svetu ima se učitelj za kazen premestiti. —

Po nasvetu c. k. okrajnega šolskega sveta se ljudski učitelj stalno umešča. —

Prošnje treh realnih učencev za ponavljanje izpita so se predložile slavnemu c. k. ministerstvu za uk in bogočastje. —

Zbirka pesem predložena po učitelju godbe ima se predlagati sl. ministerstvu.

Sklepalo se je tudi o prošnji štirih gojencev na c. k. m. učiteljišču za dovolitev ponavljavne skušnje.

Poročilo c. k. dež. nadzornika o nadzorovanji ljudskih šol vzelo se je na znanje, primerni ukazi so bili poslani dotičnemu c. k. okrajnemu šl. svetu, ko je bil ob enem učitelj iz službenih ozirov prestavljen na drugo učiteljsko mesto.

Po predlogu ravnateljstva c. k. gimnazije je bila spoznana dvema profesorjema petletna doklada.

Pritožba zoper rzsodbo c. k. okraj. šl. sveta, ki se tiče izplačevanja za šolsko snaženje in napravo tiskarij je bila razrešena.

Nadučitelju se je dovolilo stopiti v pokoj po predlogu c. k. okrajnega šl. sveta.

Prošnje za denarno pripomoč in nagrado, pritožbe zoper kazni o šolskih zamudah so bile razrešene.

— **Iz seje c. k. dež. šl. sveta** dne 28. avgusta 1879. Učitelj na meščanski šoli je prosil denarne podpore, ukazalo se je c. k. okrajnemu šl. svetu, kako ima tukaj postopati.